

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Історія)»
Спеціальність 014 (за предметними спеціальностями)
Спеціалізація 014.03 Історія та громадянська освіта
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри історії України і методики
викладання історії
протокол № 1 від 26 серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до спеціальності
Викладач	Королько Андрій Зіновійович
Контактний телефон викладача	0342-59-60-06
E-mail викладача	andrii.korolko@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Середа 15.00 год.
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>«Вступ до спеціальності» є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми для здобуття освітнього рівня бакалавра з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 «Середня освіта (за предметними спеціальностями)» спеціалізації 014.03 Історія та громадянська освіта. Курс дозволить сформувати загальне уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку майбутньої професійної діяльності студентів даної спеціальності спеціалізації 014.03 Історія та громадянська освіта; ознайомити із особливостями навчання у вищому педагогічному закладі освіти; дати уявлення про роль самовиховання і самоосвіти у формуванні особистості майбутнього педагога.</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>Метою вивчення дисципліни є: розкриття перед студентами перспективи і шляхів оволодіння професійною діяльністю вчителя історії, сприяння підготовці першокурсників до практики; формування інтегральної, загальних, фахових, спільних для всіх предметних спеціальностей, професійних компетентностей, потрібних для ефективного розв'язування стандартних і нестандартних комплексних задач у професійній педагогічній діяльності в навчальних закладах загальної середньої освіти, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов. Необхідним є спонукання студентів до активної пізнавальної діяльності, вироблення особистісного ставлення студентів до історичних подій та явищ, розвиток соціальних навичок, сприяння інтелектуальному розвитку й формуванню освічених, свідомих громадян нашої держави.</p> <p>Основні цілі вивчення дисципліни – сформувати у студентів загальне уявлення про структуру, зміст, характер і специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності; показати заклад загальної середньої освіти як центр майбутньої професійної діяльності; ознайомити зі змістом та основними формами навчання у закладі вищої освіти, видами і формами перевірки й оцінки знань, умінь та навичок студентів, правами і обов'язками, академічною доброчесністю ін.; розкрити місце педагогічної практики студентів у їх професійній підготовці, шляхи формування культури педагогічного спілкування; дати уявлення про раціональні форми і методи самостійної роботи з оволодіння спеціальністю, про роль самовиховання у формуванні основ педагогічної майстерності; ознайомити майбутніх учителів з системою освіти в Україні, принципами її побудови; сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції, розвинути соціальні навички, спонукати до прагнення самостійно</p>	

навчатися і розвиватися протягом всього життя.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Пропонована дисципліна покликана розвинути наступні компетентності:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1 – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях;

ЗК 2 – знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності;

ЗК 3 – здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською – державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою;

ЗК 4 – здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з різноманітних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі;

ЗК 5 – здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально на основі чинного законодавства та міркувань етики;

ЗК 6 – здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих;

ЗК 7 – здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни, вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки;

ЗК 9 – здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати рухову активність для відпочинку;

ЗК 10 – здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу;

фахові компетентності, спільні для всіх предметних спеціальностей 014 Середня освіта:

ФК 1 – здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність;

ФК 2 – здатність забезпечувати навчання учнів українською – державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та суспільствознавства;

ФК 5 – здатність здійснювати контроль та об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання;

ФК 7 – здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності і законодавства щодо охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими

освітніми потребами); використання під час освітнього процесу здоров'язберезувальних технологій;

ФК 9 – здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокореляцію своїх професійних якостей, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід;

компетентності предметної спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) (ПК):

ПК 3 – здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу;

ПК 4 – здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь;

ПК 8 – знання змісту та завдань організації допрофільної підготовки учнів;

ПК 10 – здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни.

Програмні результати навчання (РН), спільні для всіх предметних спеціальностей 014 «Середня освіта»:

РН 1 – відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів;

РН 2 – демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання;

РН 3 – називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти;

РН 4 – здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку;

РН 5 – вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них;

РН 6 – називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками;

РН 7 – демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності;

РН 8 – генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами;

РН 9 – застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності;

РН 10 – демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності;

РН 11 – виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності;

РН 12 – аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей;

РН 13 – демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

програмні результати навчання для предметної спеціальності (ПРН) 014 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»

ПРН 3 – орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів;

ПРН 4 – демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки;

ПРН 8 – володіти здатністю до розкриття інтелектуального і творчого потенціалу здобувачів середньої освіти засобами змісту предметних галузей та курсів за вибором;

ПРН 10 – усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	16
семінарські заняття	24
самостійна робота	50

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1-й семестр	014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)	1	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість год.		
	лекції	семі- нарські заняття	самостій- на робота
Тема 1. Особливості педагогічної діяльності.	2	2	5
Тема 2. Професійно-особистісні якості сучасного вчителя історії	2	2	5
Тема 3. Система вищої освіти України. СТУДЕНТ – ПНУ – ФПіМВ.	2	4	5
Тема 4. Підготовка вчителя у закладі вищої освіти.	2	4	5
Тема 5. Адаптація студентів до навчання.	2	2	5

Тема 6. Педагогічна практика як форма самостійної роботи студента, її види.	2	2	5
Тема 7. Професійне самовиховання і саморозвиток майбутнього вчителя.	2	2	5
Тема 8. Самостійна робота студентів спеціальності 014 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).	2	2	5
Тема 9. Психолого-педагогічні особливості студентської групи.	–	2	5
Тема 10. Психолого-педагогічний аналіз вирішення протиріч і конфліктів у закладі вищої освіти.	–	2	5
ЗАГ:	16	24	50

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Семестровий контроль рівня знань та успішності студентів відбувається у формі <i>заліку</i>. Підсумкова оцінка (максимум 100 балів) визначається як сума балів за поточний контроль знань (50 балів, перемножені на два).</p> <p>Підсумковий бал за поточний (і водночас, у підсумку, і семестровий) контроль знань складається із суми підсумкового балу за семінарські заняття (максимально – 15 балів), тематичних тестових контрольних робіт (максимально – 25 балів) та виконаного індивідуального завдання (максимально – 10 балів) та в сукупності становить до 50 балів включно.</p>
Вимоги до письмових робіт	<p>Написання тематичної тестової контрольної роботи, як правило, є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки.</p> <p>Тематична тестова контрольна робота включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 10 тестових питань (по 1 балу за кожне питання). <p>Приклади типового завдання для контрольної роботи, на основі питань, що розглядалися на лекційних і семінарських заняттях:</p> <p>Тематична тестова контрольна робота виконується в тестовій формі (10 тестів по одному балу за питання). Тести згенеровані на сайті дистанційного навчання на платформі d-learn на сторінці дисципліни.</p>
Семінарські заняття	<p>У ході поточного контролю здійснюється усне та письмове опитування з тем, передбачених для семінарських занять. Водночас здійснюється контроль самостійної роботи відповідно до визначеної тематики.</p> <p>Оцінювання знань та науково-пошукової роботи студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою.</p> <p>На семінарському занятті діє такий принцип оцінювання:</p> <p>“5” балів – знання студента(ки) відмінні.</p> <p>Студент(ка) глибоко, ґрунтовно в деталях володіє теоретичними знаннями з курсу «Вступ до спеціальності». Виявляє усвідомлені вміння і навички, необхідні для майбутньої роботи, вміє використовувати необхідну джерельну базу та історіографію, порівнювати, співставляти різні явища і процеси, давати вичерпний аналіз порушеної проблеми, володіє понятійно-категоріальним апаратом дослідження тощо. Володіє просторовою компетенцією,</p>

вмінням систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, історичним критичним мисленням, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має синтетичне мислення, застосовує оптимальну стратегію науково-дослідницької роботи та ін. Керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності.

“4” бали – знання студента(ки) добрі.

Студент(ка) має глибокі й повні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички, здатен(на) щодо їх застосування на практиці; відповідь чітка і практично завершена. Володіє понятійним апаратом, вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати історичний матеріал, будує аргументацію на основі доказів. Вміє організовувати пошук, аналіз та інтерпретацію візуальних джерел, може використовувати сучасні інформаційно-технологічні ресурси в науковій діяльності, має певний рівень синтетичного мислення, застосовує оптимальну стратегію пізнавальної діяльності тощо. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності. Однак допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності.

“3” бали – знання студента(ки) задовільні.

У студента(ки) є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу (в межах 50% і навіть більше), не здатен(на) повною мірою використати знання, уміння і навички на практиці; відповідь не чітка і надто спрощена. Посередньо знає історичну термінологію і володіє понятійним апаратом, не вміє до кінця систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати матеріал, переконливо аргументувати свою відповідь. Вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, але не може їх критично проаналізувати. В основному, керується у своїй роботі моральними та етичними нормами, принципами академічної доброчесності, однак, хоч і володіє більшою частиною фактичного матеріалу, викладає його не досить послідовно і логічно, не завжди може пояснити причинно-наслідкові зв'язки.

“2” бали – знання студента(ки) незадовільні.

У студента(ки) елементарні знання фактичного матеріалу (до 40%), відсутні уміння й навички, тому він (вона) не здатен(на) їх використовувати на практиці; відповідь не змістовна, в роботі є дуже суттєві помилки. Не ознайомлений(а) належним чином з методологією та організацією підготовки до семінарських занять та не вміє їх використовувати під час відповіді на запитання. Практично не вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати

	<p>джерела з візуальної історії. Не володіє історичним критичним мисленням, аналізом і синтезом, відсутня об'єктивна і неупереджена аргументація, самооцінка й оцінка інших. Не вміє організовувати пошук візуальних педагогічних джерел, не може їх критично проаналізувати. Не використовує на належному рівні сучасні інформаційно-технологічні ресурси та інноваційні технології в науковій діяльності.</p> <p>На семінарських заняттях студенту виставляється оцінка за національною (п'ятибальною) шкалою, що є середнім арифметичним усіх отриманих оцінок, що додаються, <i>наприклад</i>, $4 + 5 + 4$, в сумі вийде 13, поділивши на три (кількість оцінок), вийде 4,33, тобто "добре". Ця сума в 5-бальній шкалі переводиться в традиційну 15-бальну систему шляхом множення цієї цифри на чотири і заокруглення за елементарними правилами математики, в даному випадку вийде 17).</p>										
Індивідуальна робота	<p>Творче есе з актуальних проблем вивчення педагогічної професії вчителя історії та громадянської освіти оцінюються максимально у 10 балів. Суттєве, стисле і водночас повне розкриття питання з використання набутих вітчизняної історіографії, охайне виконання роботи оцінюється у 9–10 балів. Неповне розкриття питання, покликане лише на декілька першоджерел, охайне виконання роботи – 7–8 балів. Часткове розкриття питання, приблизне знання проблеми, неохайне виконання роботи оцінюється на 6–5 балів. Нерозкриття завдання виражається у виставленні негативної оцінки – 2–4 бали. Індивідуальне завдання повинно бути оформлене у паперовому вигляді та з додатком (у разі потреби) електронної версії і надана на перевірку викладачеві до встановленого плану терміну.</p>										
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Форма і терміни підсумкового контролю визначаються навчальним планом. Студент(-ка) допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 25 і більше балів.</p>										
Підсумковий контроль	<p>Форма підсумкового контролю – залік.</p> <p style="text-align: center;">Розподіл балів</p> <table border="1" data-bbox="577 1518 1474 1821"> <thead> <tr> <th>Завдання</th> <th>Кількість балів</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Три оцінки на семінарських заняттях</td> <td>$5 \times 3 = 15$ балів</td> </tr> <tr> <td>П'ять тематичних тестових контрольних робіт</td> <td>$5 \times 5 = 25$ балів</td> </tr> <tr> <td>Індивідуальна робота № 1</td> <td>10 балів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: right;">Разом:</td> <td>$50 \times 2 = 100$ балів</td> </tr> </tbody> </table>	Завдання	Кількість балів	Три оцінки на семінарських заняттях	$5 \times 3 = 15$ балів	П'ять тематичних тестових контрольних робіт	$5 \times 5 = 25$ балів	Індивідуальна робота № 1	10 балів	Разом:	$50 \times 2 = 100$ балів
Завдання	Кількість балів										
Три оцінки на семінарських заняттях	$5 \times 3 = 15$ балів										
П'ять тематичних тестових контрольних робіт	$5 \times 5 = 25$ балів										
Індивідуальна робота № 1	10 балів										
Разом:	$50 \times 2 = 100$ балів										
7. Політика навчальної дисципліни											
<p><i>Контрольні письмові роботи</i>, як правило, виконуються студентами після почергово проведених дво-трьох семінарських занять.</p> <p><i>Індивідуальний проєкт (завдання)</i> виконується у вигляді підготовленого творчого есе з актуальних проблем вивчення педагогічної професії вчителя історії.</p> <p>Академічна доброчесність:</p>											

У Прикарпатському університеті навчальний процес побудований на основі дотримання принципів академічної доброчесності, прозорості та законності роботи. Як викладач, так і студент (-ка), повинні дотримуватися Положення про запобігання академічному плагіату (<http://surl.li/dztjc>), Положення про запобігання академічного плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти (<http://surl.li/evnhu>), Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (<http://surl.li/eonvn>).

У випадку запозичених робіт, відсутності посилань на використані джерела, випадків плагіату, виявів академічної недоброчесності (списування) викладач виставляє негативну оцінку та пропонує студенту повторно виконати необхідний вид роботи.

Відвідування занять та активна участь у роботі семінарів є обов'язковою умовою успішного складання заліку з пропонованого курсу. Участь у семінарських заняттях може проходити в таких формах: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії тощо.

За умови відсутності студента(-ки) на лекції чи семінарському занятті без поважних причин (довідки, виданої лікарською установою, заяви, підписаної в деканаті і т. п.), отримання негативної оцінки або невчасного виконання студентами індивідуальних робіт у визначений день (як правило, в середу о 15.00–16.00 год.) має відбутися відпрацювання. Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань у встановлений термін. Пропущене заняття студент(ка) може «відпрацювати» у формі, визначеній викладачем та кафедрою. Як правило, «відпрацювання» проходить в усній формі, шляхом вирішення тестових завдань на сайті дистанційного навчання тощо.

Неформальна освіта: Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія. Підручник для студентів, аспірантів. – К. : Либідь, 1998. – 500 с.
2. Балицька Т.В. Актуальні завдання вдосконалення самостійної роботи студентів у системі вищої школи // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. – 2004. – № 9: Педагогічні науки. – С. 137–142.
3. Бейлін М. В. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник. – Харків : ХДАФК, 2012. – 184 с.
4. Березяк К. М., Накорчевська О. П., Васильєва О. А. Психологічні особливості адаптації студентів до навчання в умовах війни // Перспективи та інновації науки. – 2022. – № 10 (15). – С. 401–411. – Режим доступу: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/2473/2476>
5. Бех І. Д. Справедливість–несправедливість у міжособистісних взаєминах // Педагогіка і психологія: Вісник АПН України. – 2006. – № 1. – С. 5–14.
6. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих навчальних закладах освіти. – К. : ВВП «Компас», 1997. – 64 с.
7. Бохонкова Ю.О. Соціально-психологічна адаптація першокурсників до умов вищих навчальних закладів : монографія. – Луганськ, 2011. – 199 с.
8. Буднікова, С. Л. Розвиток логічного мислення в умовах компетентісно-зорієнтованого підходу до навчання на уроках правознавства // Історія та правознавство. – 2010. – № 13. – С. 6–

9.

9. Булах І. С., Долинська Л. В. Психологічні аспекти міжособистісної взаємодії викладачів і студентів: Навч.-метод. посібник. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. – 114 с.

10. Вайнола Р.Х. Особливості професійної підготовки майбутнього педагога в контексті особистісного підходу // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: Зб. наукових праць. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – Випуск 4. – С. 55–61.

11. Ващенко І. В. Конфлікт та його сутнісні характеристики // Психологія: Зб. наук. праць. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2000. – Вип. 3 (10). – С. 47–54.

12. Винославська В. Психологічні особливості студентської групи // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 7. – С. 65–70.

13. Вознюк О. В. Професійно важливі якості сучасного вчителя як творчої особистості // Теорія і практика професійної майстерності в умовах ціле життєвого навчання: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Рута, 2016. – 400 с. – С. 67–97. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/26223/1/Вознюк_МОНО_Педмайстерність_2016.pdf

14. Волкова Н. П. Конфлікти у педагогічному колективі закладу вищої освіти: причини виникнення та шляхи запобігання // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2019. – № 1 (17). – С. 113–124. – Режим доступу: <https://pedpsy.duan.edu.ua/images/PDF/2019/1/16.pdf>

15. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Конфлікти в освітньому середовищі: діагностика та практика вирішення: навчально-методичний посібник. – Харків : Друкарня Мадрид, 2020. – 92 с. – Режим доступу: <http://surl.li/dlojk>

16. Главацька О.Л. Основи самовиховання особистості: навчально-методичний посібник. – Тернопіль, 2008. – 206 с.

17. Глівінська О., Мирончук Н. Особливості адаптації студентів перших курсів до навчання у ВНЗ // Професійна підготовка фахівців у системі неперервної освіти : збірник наукових праць. – Житомир, 2015. – С. 209–215. – Режим доступу: <http://surl.li/mgowi>

18. Гурська О. Місце та роль самостійної роботи студентів у навчальному процесі // Витоки педагогічної майстерності. – 2014. – Вип. 13. – С. 103–108. – Режим доступу: <http://surl.li/mszqi>

19. Дідух М. М. Проблеми й основні напрями адаптації студентів до умов навчання в закладах вищої освіти // Юридична психологія. 2019. – № 2 (25). – С. 61–69. – Режим доступу: <http://surl.li/mgpce>

20. Драч І. І. Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів як важливий елемент сучасної підготовки фахівців // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – Вип. 37. – С. 86–90.

21. Дурманенко Є., Клиш І. Діалогічна міжособистісна взаємодія викладача і студентів як умова організації освітнього процесу в закладі вищої освіти // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки. – 2019. – № 11(395). – С. 24–30. – Режим доступу: <http://lpc-dspace.org.ua/handle/123456789/171>

22. Жалдак Л. Управління гуртування студентської групи // Освіта і управління. – 1999. – № 3. – С. 99–102.

23. Закон України «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України

- (ВВР). – 2017. – № 2145-VIII. – Режим доступу: <https://data.rada.gov.ua/laws/show/651-xiv#Text>
24. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2017. – № 38–39. – Ст. 380. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
25. Єрмоленко А. О. Професіограма й професійний портрет сучасного вчителя історії // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – Вип. 124. – С. 78–81. – Режим доступу: file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%B9/Downloads/VchdpuP_2015_124_22.pdf
26. Зязюн І., Крамущенко Л., Кривонос І. Педагогічна майстерність. – Київ : Наука, 1997. – 349 с.
27. Єлькіна В. В. Психологічний аналіз феномена лідерства // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2005. – № 3. – С. 45–49.
28. Іванько В. В., Морозова С. М. Європейська концепція навчання протягом життя // Молодий вчений. – 2018. – № 4.3 (56.3). – С. 33–36. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.3/8.pdf>
29. Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності / під ред. професор М. Кугутяка. – Івано-Франківськ : видавець Третяк І.Я., 2010. – 336 с.
30. Історія Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Режим доступу: <https://pnu.edu.ua/istoriia/>
31. Історія Факультету історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Режим доступу: <https://ipmv.pnu.edu.ua/istoria/>
32. Йопа Т. В., Остапов А. В. Адаптація студентів-першокурсників до умов навчання в закладах вищої освіти // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2021. – № 2 (340), ч. 2. – С. 16–27. – Режим доступу <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/issue/view/24>
33. Кайріс А. Д. Студентська група як чинник набуття професійної компетентності // Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх психологів / під наук. ред. Лозової О.М. – Вінниця : Віндрук, 2014. – С. 67–76. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4526/1/O_Kairis_KPP_IL.pdf
34. Карпенко М. М. Освіта протягом життя як чинник людського розвитку. Аналітична записка // Гуманітарний розвиток. – 2015. – № 20. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1865/>
35. Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2022. – Режим доступу: <http://surl.li/eonvn>
36. Козаков В.А. Самостійна робота студентів як дидактична проблема. – К. : НМК ВО, 1990. – 62 с.
37. Кононко О. Особистісна компетентність майбутнього педагога: зміст, структура, умови формування // Інноватика у вихованні. – 2019. – № 10. – С. 75–84. – Режим доступу: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iu/article/view/187/188>
38. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності // Шлях освіти. – 2000. – № 3. – С. 2–5.
39. Королько А., Коляда І., Камбалова Я. Мультиперспективність історії в умовах Нової української школи // Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН

України. – Київ : Міленіум, 2023. – Вип. 34 (1–2023). – С. 159–175. – DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-34.159-171>

40. Котик І. О. Розвиток суб'єктивності учнів при розв'язанні конфліктів у процесі діалогічного навчання // Психологія: Зб. наук. праць. – Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2000. – Вип. 3 (10). – С. 143–150.

41. Кривонос О. Педагогічна діагностика: історичні витоки, генезис, сучасні підходи в контексті концепції «Нова українська школа»: монографія. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2019. – С. 131–68. – Режим доступу: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/кривонос.pdf>

42. Крушельницька О. В. Методологія і організація наукових досліджень. Навчальний посібник. – К. : Кондор, 2003. – 189 с.

43. Куценко Т. Навчання протягом життя: сучасні європейські виклики // Гуманізація навчально-виховного процесу. – 2020. – № 1 (99). – С. 55–64. – Режим доступу: <http://gnvp.ddpu.edu.ua/article/view/198142>

44. Лаппо В. В. Психологічний клімат академічної групи як чинник виховання духовних цінностей особистості студента // Наука і освіта. – 2015. – № 10. – С. 86–91. – Режим доступу: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2015/JRN_10/17.pdf

45. Левківська Г. П., Сорочинська В. Є., Штифурак В. С. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: Навч. посібник. – К. : Либідь, 2001. – 128 с.

46. Лівенцова В. А., Машенко С. В., Левадна Т. М. Самостійна робота студентів як ефективна складова навчання за кредитно-модульною системою. – 2009. – С. 114–118. – Режим доступу: <http://surl.li/mszno>

47. Лузан П., Зайцева І. Академічна група в контексті проблеми виховання студентської молоді // Освіта і управління. – 2002. – Т. 5, № 1. – С. 151–156.

48. Лузан П. Г., Жалдак Л. М. Студентська група: Про оптимізацію міжособистісних взаємин у ній // Педагогіка толерантності. – 1999. – № 2. – С. 53–56.

49. Методичні рекомендації до змісту та організації самостійної роботи студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – 2013. – Режим доступу: <http://surl.li/czeph>

50. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії. – К. : Академвидав, 2010. – 200 с.

51. Мирошник О. Г. Конфлікти у студентських групах з різною композицією за ознаками статі // Психологія і особистість. 2021. – № 2 (20). – С. 117–129. – Режим доступу: <http://psychpersonality.pnpu.edu.ua/article/view/239971/238420>

52. Михайленко О. Особливості організації самостійної роботи студентів у ВНЗ // Молодь і ринок. – 2015. – № 10. – С. 64–68. – Режим доступу: <http://surl.li/mszim>

53. Навчальний план 014 Середня освіта (Історія). ОР «Бакалавр». 2023 р. – Режим доступу: <http://surl.li/lngcf>

54. Навчально-методичне забезпечення освітніх компонентів : довідник для пед. та наук.-пед. працівників / уклад. Н. М. Савельєва. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – 80 с. – Режим доступу: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/dovidnik-nmz.pdf>

55. Непорада І. М. Адаптація студентів-першокурсників до дистанційного навчання в умовах воєнного стану // Імідж сучасного педагога. – 2023. – № 1 (208). – С. 39–45. – Режим доступу: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/273771/269703>

56. Ніколаєнко С. І. Конфлікти у педагогічній взаємодії та способи їх розв'язання // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім.

- Григорія Сковороди». – Дод. 1 до Вип. 29, Том 5. – Київ : Гнозис, 2013. – С. 222–227. – Режим доступу: <http://surl.li/nexzl>
57. Освітній процес Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Режим доступу: <https://efund.pnu.edu.ua/3-1-osvitnij-protses/>
58. Освітньо-професійна програма 014 Середня освіта (Історія) ОР «Бакалавр». 2023 р. – Режим доступу: <http://surl.li/Ingcm>
59. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003–2004 рр.). – Київ – Тернопіль, 2004. – 147 с.
60. Плющ В. М. Готовність майбутніх учителів до професійного самовдосконалення як психолого-педагогічна проблема // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – 2019. – № 183. – С. 139–143. – Режим доступу: <https://pednauk.cuspu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/433/412>
61. Подоляк Л. Г., Юрченко В. І. Психологія вищої школи: Підручник. – К. Каравела, 2008. – 352 с. – Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7258/7/L_Podoljak_V_Yurchenko_FS_2006_NPU.pdf
62. Положення про академічну мобільність учасників освітнього процесу Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2023. – Режим доступу: <http://surl.li/Ingqs>
63. Положення про запобігання академічному плагиату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2022. – Режим доступу: <http://surl.li/dztjc>
64. Положення про запобігання академічного плагиату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2022. – Режим доступу: <http://surl.li/evnhu>
65. Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2022. – Режим доступу: <http://surl.li/emojt>
66. Пометун О. І. Практика реалізації компетентнісного підходу в суспільствознавчих дисциплінах // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : “К.І.С.”, 2004. – 112 с. – С. 105–107.
67. Права здобувачів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Режим доступу: <https://efund.pnu.edu.ua/3-3-prava-zdobuvachiv/>
68. Профком студентів та аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника [сайт]. – Режим доступу: <https://profkom.if.ua/>
69. Психологія вищої школи : підручник / О. І. Влсова, В. В. Семиченко, С. Ю. Пащенко, Я. Г. Невідома / за ред. О.І. Власової. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2015. – 405 с.
70. Рашкевич Ю. М. Болонський процес: історія, стан та перспективи // Освітня аналітика України. – 2018. – № 3 (4). – С. 5–17. – Режим доступу: https://science.iea.gov.ua/wp-content/uploads/2018/12/5_16_Rashkevich.pdf
71. Середницька І. Стресостійкість як спосіб попередження конфліктів у студентської молоді // Педагогічна думка. – 2005. – № 4. – С. 20–24.
72. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К. : Міленіум, 2006. – 344 с. – Режим доступу:

<https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7585/1/Сисоєва%20Пед%20творч.PDF>

73. Спіріна Т. П., Зарюгіна Ю. Є. Особливості адаптації студентів-першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота». – 2014. – Вип. 32. – С. 182–184. – Режим доступу: <http://surl.li/mbpbj>

74. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021–2031 роки. – Київ, 2020. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>

75. Стратегія розвитку Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на 2020–2027 рр. – Івано-Франківськ, 2019. – Режим доступу: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Стратегія-розвитку-ПНУ_сайт2022.pdf

76. Студентський путівник. 2023 р. – Режим доступу: https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Студентський_путівник_2023-1.pdf

77. Студентський сенат Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника [сайт]. – Режим доступу: <http://surl.li/nenth>

78. Султанова Л., Тринус О. Професійне самовдосконалення майбутніх педагогів у контексті Нової української школи: навчальний посібник / Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. – 179 с. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/729392/1/Посібник_для_ЕБ_НАПН.pdf

79. Теоретичні і методичні засади організації практики у закладах вищої педагогічної освіти: аналітичні матеріали / М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Н.О. Філіпчук; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. 2022. – 278 с. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/731924/1/АНАЛІТИЧНІ%20МАТЕРІАЛИ.pdf>

80. Тівєриадська Л. В. Студентська група як елемент педагогічної системи та виховного процесу ВНЗ // Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – 2013. – № 6. – С. 46–51. – Режим доступу: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2017/10/3-1-1.pdf>

81. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 168 с.

82. Хан Є. Участь України у Болонському процесі: 12 років на шляху до європейського освітнього простору // Європейські історичні студії. – 2017. – № 7. – С. 45–64. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1fRQ41K6AWMWGIQZXmmQhBcGpf9mU2JF9/view>

83. Чистяк О. В. Адаптація студентів першокурсників закладу вищої освіти // Теорія і практика сучасної психології. – 2019. – № 1., Т. 2. – С. 149–152. – Режим доступу: http://tsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/part_2/30.pdf

84. Шалівська Ю. В. Професійне самовиховання майбутнього вчителя: теоретичні аспекти проблеми // Інноватика у вихованні. – 2019. – № 10. – С. 281–288. – Режим доступу: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/196/181>

85. Шевчук Г. Й. Індивідуальна освітня траєкторія студента: суть і ключові аспекти організації // Педагогічні науки: збірник наукових праць. – 2021. – Вип. 95. – С. 56–61. – Режим доступу:

<file:///C:/Users/%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%B9/Downloads/4437-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-7729-1-10-20210802.pdf>

86. Шутов Д. О. Професійна компетентність вчителя історії профільної школи як суб'єкта

освітнього процесу // Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки. – 2022. – № 2 (53). – С. 53–60. – Режим доступу: <http://journals.maup.com.ua/index.php/pedagogy/issue/view/226>

87. Шутов Д. Структура та складові професійної компетентності вчителя історії профільної школи // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2019. – № 4. – С. 3–14. – Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/88b46859-9401-4813-8d5b-f59bf6b24e88/content>

88. Шушлебін Т. В. Психологічні особливості студентського лідерства // Інсайт : психологічні виміри суспільства : матер. міжнар. конф. – Херсон : ВД «Гельветика», 2019. – Вип. 1 (16). – С. 304–306. – Режим доступу: <http://surl.li/nenin>

89. Щербаков К. Й. Вступ до спеціальності. – К. : Вища школа, 1997. – 165 с.

90. Юрченко В. І. Вплив взаємин між студентами і викладачами на «Я – концепцію» майбутнього вчителя // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – С. 119–123.

Викладач *Доцент кафедри історії України і методики викладання історії Королько А. З.*